

12.00.05 / К.М. Плєсньов; Нац. акад. прав. наук України, НДІ прав. забезп. інноваційного розв. – Х., 2014 – 212 с.

6. Класифікатор професій ДК 003:2010 // Наказ Держспоживтсандарту України від 28.07.2010 № 327 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kadrovik01.com.ua/dk_01_11_2010.html.

7. ISCO-88: International Standard Classification of Occupations / ІЛО, Geneva [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/>.

8. Кузьміна Н.В. Професіоналізм діяльності преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища / Н.В. Кузьміна. – М.: Высш. шк., 1989. – 113 с.

9. Курс порівняльного трудового права: підручник / [Іншин М.І, Мацюк А.Р, Соцький А.М., Щербина В.І.] / за ред. акад. А.Р. Мацюка. – Х.: НікаНова, 2011. – 980 с.

10. Олуйко В.М. Сучасні вимоги до професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів та шляхи підвищення його професійного рівня / В.М. Олуйко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – № 4. – С. 5-11.

11. Еволюція етносу юриста в Україні (історичний та соціально- психологічний нарис) / [В.О. Лозовой, В.О. Рум'янцев, Л.В. Анучина та ін.]; за ред. В.О. Лозового та В.О. Рум'янцева. – Х.: Право, 2011. – 264 с.

12. Слюсар А.М. Трудова функція керівника підприємства / А.М. Слюсар // Проблеми законності. – 2010. – № 107. – С. 78-84.

13. Саражинська І.А. До проблеми формування моделі фахівця правоохоронної сфери / І.А. Саражинська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pippo/2009_1/Sa_rajynskaya.htm

14. Інструкція про встановлення груп інвалідності: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 07 квітня 2004 року № 183 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 17. – Ст. 1235.

15. The Concise Oxford Dictionary of Current English. 6-th ed. Oxford, 1976. – 885 p.

16. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В.Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

УДК 349.2

Дарсанія Л.В.,
Аспірант ХНПУ
ім. Г. С. Сковороди

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ РИЗИКУ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ ТА ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті проаналізовано генезис розвитку ризику у трудовому праві та праві соціального забезпечення. Охарактеризовано етапи їх розвитку. Деталізовано зміст і значення кожної з особливостей історичного періоду ризику у трудовому праві та праві соціального забезпечення.

Ключові слова: ризик у трудове право, право соціального забезпечення, соціальне законодавство, трудові права, працівник.

В статье проанализированы генезис развития риска в трудовом праве и праве социального обеспечения. Охарактеризованы этапы их развития. Детализировано содержание и значение каждой из особенностей исторического периода риска в трудовом праве и праве социального обеспечения.

Ключевые слова: риск в трудовое право, право социального обеспечения, социальное

законодательство, трудовые права, работник.

The genesis of risk development in labor law and social security law is analyzed in the article. The stages of their development are characterized. The content and significance of each of the features of the historical period of risk in labor law and social security law are detailed.

Keywords: *risk in labor law, social security law, social legislation, labor rights, employee.*

У сучасному суспільстві ризики виникають у всіх сферах суспільного життя, зокрема в трудовій, і зачіпають соціальні відносини на рівні соціальних організацій, груп, індивідів тощо. Виникнення та становлення соціально-трудова ризиків характерне для усієї історії людства, але на сьогодні вони починають зростати, що, в свою чергу, призводить до невизначеності та нестабільності як в економічній, так і в трудовій діяльності. При цьому, в юридичній доктрині практично відсутні роботи щодо аналізу ризиків у трудовому праві та праві соціального забезпечення, адже дана сфера у наукових дослідженнях серед вчених лише починає формуватися.

Слід зауважити на тому, що існуюча модель соціально-трудова відносин в Україні має багато недоліків, серед яких: недосконалість законодавства, а саме нормативно-правової бази; неформальних характер договорів та угод, що в свою чергу призводить до появи нових ризиків; складнощі та проблеми у вирішенні з боку держави уже наявних; низька мотивація сторін соціально-трудова відносин до участі в співпраці. Всі вищеперелічені обставини і обумовлюють нагальну необхідність вивчення зазначеної теми.

Дослідження генезису розвитку ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення, допоможе виокремити існуючі недоліки в даних сферах, визначити їх ризики, дослідити шляхи подолання останніх та попередити появу нових.

Історичний аналіз та оцінка ризиків, врахування ймовірних наслідків, а також застосування засобів їх мінімізації є важливими заходами для досягнення ефективної діяльності у трудовій, економічній, господарській сферах. Тому, для усебічного дослідження передумов виникнення та існування ризиків у суспільстві необхідним є здійснення ґрунтовного аналізу їх еволюції, що, в свою чергу, дасть змогу визначити зміну підходів до трактування сутності даного поняття, окреслити основні особливості цієї категорії та сформувані перелік різновидів соціально-трудова ризиків.

Із вищевказаного стає зрозумілим, що проблема визначення ризиків у соціально-трудова сфері, дослідження їх становлення та розвитку, а також аналіз шляхів вирішення та подолання завжди будуть актуальними питаннями, адже розвиток держави повною мірою залежить від якісного дослідженого минулого, з правильно зробленими висновками.

Тому, актуальність даної теми полягає у висвітленні основних проявів посилення соціально-трудова ризиків в Україні, виявленні глибинних причин та передумов їх виникнення, а також спираючись на світовий і вітчизняний досвід проаналізувати кожен з їх видів.

Дослідженню ризиків у трудовому праві та праві соціального забезпечення, в тій чи іншій мірі, присвятили свою увагу такі вчені як: Л. Амоша, А. Андрющенко, С. Арбузова, А. Баланда, В. Безугла, Н. Вигдорчик, В. Вітлінський, О. Герасименко, Ф. Герцберга, О. Грішнова, І. Гнибіденко, А. Дадашева, В. Догадова, О. Жадан, Л. Забелін, Р. Колосова, О. Котельник, Е. Лібанова, В. Лук'янова, О. Новікова, Л. Паркер, П. Пилипенко, Л. Портер, В. Роик, Ю. Саєнко, О. Ситник, Р. Яковлева, І. Ярошенко, О. Ястремський та інші. Але, не дивлячись на достатню кількість досліджень, в юридичній науці до цього часу не проводилося жодних вивчень саме генезису розвитку ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення, що і обумовлює необхідність здійснення аналізу даної теми дослідження.

В першу чергу, потрібно визначити межі перетинання трудового права та права соціального забезпечення, оскільки зазначені галузі права та правовідносини в їх сфері між собою не тільки тісно взаємодіють, а й мають спільне історичне коріння.

Так, ризики в трудовому праві виступають певним регулятором поведінки між роботодавцями і працівниками, а саме вони впорядковують їх діяльність, тобто виступають передумовою для отримання роботодавцями дозволів, працівниками – допусків на такі роботи, профспілками і державою – контролю та гарантій забезпечення соціальної допомоги у разі настання трудового ризику. В свою чергу, ризик у праві соціального забезпечення це нормативно закріплена законодавством вірогідність настання мінімізації матеріальної забезпеченості або повної її відсутності через втрату заробітку, трудового доходу чи інших матеріальних доходів особи, з незалежних від неї, соціально вагомих причин, в результаті чого виникає необхідність додаткових витрат та допомоги держави [1].

Закономірність серед вчених щодо тісного розгляду ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення в контексті соціальних ризиків є повною мірою обґрунтованою, адже обраний державою шлях соціального діалогу є необхідною умовою для зміцнення демократичних інститутів і послідовного розвитку громадянського суспільства.

Соціально-трудова ризики мають довгу історію свого існування, але їх інтенсивне дослідження почало відбуватися тільки в 20-му столітті. Так, вчена Д. Г. Паляничко розвиток ризиків у праві соціального забезпечення розглядає через саме поняття соціального ризику та призму аналізу позиції вчених щодо нього протягом періоду становлення даної категорії. Такий підхід є не зовсім доречним саме для дослідження генезису даної категорії, адже він не надає повної можливості ґрунтовно здійснити аналіз еволюції ризиків в суспільстві та визначити їх особливості. Дослідниця зауважує на тому, що на початку 20-х років соціальний ризик мав економічну природу та був природним результатом розвитку капіталізму. За даною теорією особа отримує право на соціальне забезпечення у випадку настання обставин, яку спільно трактує як правомірну підставу участі непрацюючого у розподілі колективного продукту. Вже у шістдесяті – сімдесяті роки соціальні ризики розглядали як юридичні факти, на підставі яких виникають, змінюються та припиняються соціально-забезпечувальні правовідносини. А на сучасному етапі розвитку України, за думкою дослідниці, до соціальних ризиків необхідно відносити втрату працездатності, старість, втрату годувальника, безробіття тощо [1]. Дослідниця робить акцент на тому, що протягом розвитку соціально-трудова ризиків, в юридичній науці слід виділяти наступні їх види, а саме екологічні та техногенні (катастрофи), загальнолюдські (непрацездатність, хворобу, безробіття, старість, материнство), професійні (небезпечні умови праці, професійні захворювання) та державно-політичні (репресії, військові дії).

Доктор юридичних наук Н. Б. Болотіна, пов'язує появу соціально-трудова ризиків з виникненням соціального та трудового забезпечення, що означає надання достатніх матеріальних засобів для життя будь-кому з боку суспільства. Даний підхід є найбільш доречним на сьогоднішній час в науковій доктрині, адже доцільно зазначено, що передумовою виникнення ризиків у соціально-трудова сфері стала саме поява соціального забезпечення. Так, вчена виводить наступні етапи становлення ризиків на теренах українських земель: 1) зародження соціальних ризиків на українських землях (911 рік – XVII ст.). Свідченнями ризиків того часу є такі державні рішення, як укладення в 911 і 945 роках київськими князями Олегом та Ігорем договорів з греками «Про порятунок полонених», відповідно до яких передбачались зобов'язання сторін про викуп полонених русичів та греків і повернення їх на батьківщину. Князь Володимир у 996 році видав Устав, яким доручав духовенству й церковним структурам здійснювати опікування й нагляд за лікарнями, лазнями, притулками для одиноких і встановив для благодійних закладів «десятину», а «Руська Правда» князя Ярослава була першим слов'янським законом, в якому закріплювалося подібне до соціальної програми; 2) розвиток ризиків в Російській імперії (XVII ст. – 1918 рік). Петро I, прагнучи викоринити псевдожебракство, заборонив під погрозою штрафу до 5 карбованців подавати милостиню безпосередньо тим, хто її просить, а радив благодійникам робити це в шпиталях та інших подібних місцях. Саме за Петра I було закладено основи державної системи соціального забезпечення в Росії. Проте, не слід забувати, що саме в цей час у Росії

існувало кріпосне право, за якого поміщик міг продати, подарувати чи навіть убити кріпака. Для таких громадян не було ніякого захисту з боку держави, у тому числі не могло бути й мови про державну соціальну допомогу; 3) становлення соціально-трудова ризиків в Радянському Союзі (1918 – 1991 рр.); 4) сучасний стан нормативно-правового розвитку ризиків у трудовому праві та праві соціального забезпечення (1991 – сьогодні) [2, с. 41]. Дана класифікація є найбільш вдалою та такою, яку слід враховувати при виведенні власної періодизації розвитку соціально-трудова ризиків, адже вона повною мірою розкриває питання становлення і розвитку ризиків у трудовому праві та праві соціального забезпечення. Так, вченою не тільки ґрунтовно виділено і проаналізовано кожний етап становлення ризиків, але й розглянуто їх становлення і в історичному аспекті. При цьому, вважаємо, що перші етапи, які виділяє дослідниця не відіграють важливого значення в розвитку соціально-трудова ризиків, тому початком їх становлення слід вважати 20 століття, а саме з моменту нормативно закріплення в законодавстві.

Дослідниця Т. Ю. Возгріна, також розглядає історичний досвід становлення законодавства у сфері соціально-трудова ризиків в контексті соціального забезпечення та виділяє наступні етапи: 1) зародження правового регулювання соціального забезпечення (період до 1917 року); 2) становлення законодавства щодо соціального забезпечення в радянський період; 3) розвиток національного законодавства в період незалежності України [3]. У даній періодизації вдало виділено перший етап, а саме зародження ризиків та соціального забезпечення у праві до 1917 року, при цьому акцентуючи увагу виключно на нормативному закріпленні вказаних категорій. Але, наведена періодизація не охоплює Конвенції МОП, що були прийняті в 50-60-их роках та які, безперечно, відіграють важливе значення для розвитку соціально-трудова ризиків в юридичній науці.

Вчені до цього часу не приділяли особливого значення та уваги ризикам в юридичній сфері, а саме таким питанням як: причини та передумови їх виникнення, зародження, подальший розвиток та нормативне закріплення в законодавстві. Тому, спробуємо надати власну періодизацію розвитку ризику у трудовому праві та праві соціального забезпечення: 1) зародження соціально-трудова ризиків (до 1917 року); 2) розвиток ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення, з урахуванням міжнародного досвіду становлення соціально-трудова ризиків (1918-1991 роки); 3) закріплення ризиків в законодавстві незалежної України (1991-1996 роки); 4) закріплення соціально-трудова ризиків в Основному Законі держави та їх подальший розвиток (1996-до сьогодні).

Початком зародження ризиків у соціально-трудова сфері слід вважати 1903 рік, а саме з прийняття Закону «Про винагороду робітників, що потерпіли внаслідок нещасних випадків» [4], який став одним з найбільш істотних законодавчих актів, що регулювали відносини робітників і підприємців. Особливістю даного Закону стало те, що вперше на законодавчому рівні було встановлено право робітників вимагати хоча б якусь компенсацію у разі травми, отриманої на виробництві. Але, при цьому, законодавцем не закріплювалися норми щодо захисту робітників на випадок хвороби, даний ризик отримав нормативне затвердження тільки у 1912 році, з прийняттям Закону «Про забезпечення робітників на випадок хвороби» [5]. Проаналізувавши вищезазначене, можна резюмувати, що співвідносячи соціальні характеристики Російської імперії з показниками інших розвинених країн світу, вони перебували на одному рівні щодо питання побудови та розвитку соціальної політики в державі, а в тому числі нормативного закріплення ризиків у даній сфері.

З моменту скликання в 1906 році Державної Думи починається оформлення політичних вимог різних партій, так у вигляді законотворчості відбувається правове закріплення соціальних функцій держави. Соціальна політика держави, в першу чергу, передбачала прийняття законів про обов'язкове страхування за прикладом країн Західної Європи. У 1912 році відповідні закони були прийняті. Так, вводилось страхування тільки від нещасних випадків і хвороби, відшкодування збитку становило дві третини заробітку при повній втраті працездатності, лікарська допомога і

оплата за каліцтво здійснювалися за рахунок підприємців, а оплата за хворобу – за рахунок страхових внесків підприємців і працівників, виплата допомоги відбувалася через лікарняні каси, що об'єднували робітників тільки одного підприємства [6, с. 77]. Загалом у 1912 році було прийнято цілу низку законів, що стосувалися соціального забезпечення, в тому числі і ризиків у даній сфері, а саме: «Про страхування робітників від нещасних випадків на виробництві» [7], «Про затвердження Ради у справах страхування робітників» [8] тощо. Можна стверджувати, що з прийняттям вищеперелічених нормативно-правових актів впроваджувалися перші ризики в трудовому праві та праві соціального забезпечення, а саме «забезпечення робітників на випадок хвороби» та «забезпечення робітників, що потерпіли внаслідок нещасних випадків»

Слід звернути увагу на те, що важливе значення у розвитку ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення відіграє такий ризик, як безробіття. Положенням Закону «Про страхування на випадок безробіття» від 11 грудня 1917 року було вперше не тільки в Росії, але й у світі закріплено безробіття як соціально-трудова ризик. Під безробітним слід було розуміти працездатну особу, головним джерелом існування якої є робота за наймом, що не має можливості знайти роботу за встановлену відповідними професійними спілками норму винагороди, а за їх відсутності – біржою праці, і зареєстровану в місцевих біржах праці або професійних спілках, а при їх відсутності – в лікарняних касах [9].

Оплата та тривалість безробіття встановлювалася місцевою касою безробітних через біржі праці та професійні спілки. Кошти для забезпечення безробітних утворювалися з відрахувань на це відповідної частини прогресивного податку на доходи, майна і спадщини, а згодом з внесків наймачів. Також, встановлювалася система державного забезпечення безробітних за рахунок внесків роботодавців. Допомога по безробіттю виплачувалися до початку 30-х років, до моменту, коли було визнано повну ліквідацію безробіття [9]. Тобто, законодавством було не тільки запроваджено новий вид ризику у соціально-трудова сфері, а й встановлено чіткий перелік випадків, за яких особа, яка не мала роботи, визнавалася безробітною і їй надавався відповідний статус з можливістю подальшої виплати допомоги по безробіттю.

Підсумовуючи перший етап становлення ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення, можна стверджувати про те, що на початку 20-го століття нормативно-правове регулювання даного питання в Росії (в складі якої перебували українські землі) не тільки не відставало від провідних держав світу того часу, а й займало лідируючі позиції, про що говорить запровадження такого виду ризику як «безробіття». Також, були впроваджені наступні види соціально-трудова ризиків як «забезпечення робітників на випадок хвороби», та «забезпечення робітників, що потерпіли внаслідок нещасних випадків», який існує і до сьогодні у формі втрати працездатності, постійної чи тимчасової. Загалом, до 1917 року було видано понад 100 декретів та розпоряджень, що стосувалися, в тій чи іншій мірі, питань ризику у соціально-трудова сфері. Особливостями цього періоду є: 1) закріплення на законодавчому рівні обов'язку соціального забезпечення громадян, що і стало передумовою появи ризиків у соціально-трудова сфері; 2) активна спрямованість політики держави на розвиток соціального суспільства, що стало причиною появи низки нормативно-правових актів, що стосувалися ризиків у трудовому праві та праві соціального забезпечення; 3) у визначений період було вперше закріплено такі види ризиків: забезпечення робітників на випадок хвороби; забезпечення робітників, що потерпіли внаслідок нещасних випадків; безробіття.

Початком другого етапу розвитку ризиків в трудовому праві та праві соціального забезпечення слід вважати з прийняттям Кодексу законів про працю 1918 року [10], саме в ньому були зібрані всі раніше існуючі нормативно-правові акти, що стосувалися соціально-трудова ризиків. Так, стаття 78 закріплювала, що під час хвороби трудящого належна йому винагорода видається у формі допомоги, сплачуваної лікарняними касами, а статтею 79 зазначалося, що безробітні отримують допомогу з фонду безробітних.

Згодом, в законодавчих актах закріплювався ще один вид соціально-трудова ризику –

старість, а саме досягнення пенсійного віку. Так, у вітчизняному законодавстві в 1929 році було прийнято Закон «Про забезпечення в порядку соціального страхування на випадок старості» [11], а у 1930 році були затверджені Правила забезпечення по старості. Отже, поступово в державі було вироблено такий механізм забезпечення соціальних ризиків, за якого законодавство встановлювало державні соціальні гарантії їх забезпечення. При цьому, кожен з ризиків містив детальні норми, яким він мав відповідати, наприклад, досягнення пенсійного віку, що забезпечувало право на соціальну допомогу та трудову пенсію.

Важливе значення для розвитку ризиків у соціально-трудої сфері відіграють міжнародні нормативно-правові акти. Так, Європейський кодекс соціального забезпечення від 16 квітня 1964 року [12] виділяє наступні соціально-трудої ризики, а саме: хворобу, безробіття, старість, трудове каліцтво, професійну хворобу, вагітність та пологи, утримання дітей, інвалідність, втрату годувальника, втрата або зменшення доходу. Перелічені ризики внаслідок об'єктивних обставин характеризуються найбільшою типовістю і мають найбільший коефіцієнт вірогідності у житті кожної людини, тому вони стали основою для надання соціальних виплат через системи соціального страхування, у фінансуванні яких самі застраховані особи беруть участь [2, с. 63]. Слід акцентувати увагу на тому, що в європейських країнах вже на початку 60-их років був встановлений не лише чіткий перелік видів соціально-трудої ризиків, а й гарантії забезпечення у разі настання останніх, що реалізовувались через соціальне страхування, обов'язок якого покладався як на підприємство, так і на самого працівника. Варто зауважити, що і до сьогодні в нашій державі питання соціального страхування є нагальним для розгляду.

На нормативному рівні запроваджувалися нові види ризиків. Так, статтею 32 закріплено, обставинами, за яких повинна надаватися допомога, якщо вони виникають внаслідок виробничої травми або визначеного професійного захворювання: 1) хворобливий стан; 2) непрацездатність, що є наслідком такого стану і передбачає припинення отримання заробітку; 3) повна або часткова втрата спроможності отримувати заробіток, яка перевищує визначений рівень і яка ймовірно буде постійною, чи відповідна втрата фізичних здібностей; 4) втрата удою чи дитиною підтримки внаслідок смерті годувальника. Також, відповідно до статті 46 вказаного Кодексу, кожна сторона трудої договору має забезпечувати захищеним особам надання допомоги по вагітності та родах, а стаття 39 зазначає, що сторони трудої договору мають забезпечувати надання допомоги сім'ям із дітьми.

Відповідно до проаналізованого міжнародного акту, до соціальних ризиків належать: тимчасова непрацездатність; смерть годувальника; вагітність і пологи; хвороба; старість (досягнення пенсійного віку); інвалідність; професійне захворювання; безробіття з незалежних від людини причин; нещасний випадок на виробництві, смерть.

Соціальні ризики як підстава для набуття людиною права на соціальне забезпечення були визначені також і у інших міжнародних актах, а саме: Конвенція МОП – № 102 від 26 червня 1952 року [13], Конвенція № 128 від 29 червня 1967 року [14], Європейська соціальна хартія 1961 року (переглянута у 1996 році) [15], Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 9 грудня 1989 року [16] та ряд інших. Таким чином, на міжнародному рівні сфера соціального забезпечення населення, а в тому числі і розвиток ризиків в соціально-трудої діяльності активного розвитку зазнають на початку 60-их років минулого століття, а закріплені в нормативних актах європейських держав види ризиків згодом зазнали свого відображення і в національному законодавстві.

Слід звернути увагу на такий вид ризику як малозабезпеченість. Так, соціальний стандарт життєвого рівня було вперше закріплено Конвенцією МОП № 117 від 22 червня 1962 року «Про основні цілі і норми соціальної політики» [17], яка була ратифікована Україною лише 16 вересня 2015 року [18]. Відповідно до зазначеної Конвенції, держава повинна здійснювати всі можливі заходи для досягнення такого життєвого рівня, включаючи їжу, одяг, житло, медичне і соціальне забезпечення, а також освіту, підтримку здоров'я й добробуту незалежних виробників, найманих

працівників і членів їхніх сімей. У розглянутому міжнародному нормативно-правовому акті було вперше визначено поняття життєвого рівня, до якого було віднесено їжу, одяг, житло, медичне й соціальне обслуговування тощо. Тобто, можемо говорити про появу нового виду трудового ризику, а саме малозабезпеченість працівників та обов'язок держави надавати соціальну допомогу у таких випадках.

Проаналізувавши другий етап розвитку соціально-трудова ризиків, при цьому зробивши акцент на їх міжнародне закріплення, можна резюмувати, що в залежності від того, як доповнювався перелік ризиків, котрі закріплювалися на законодавчому рівні, можна простежити їх розвиток, а також стан соціального захисту в державі та поступове удосконалення обов'язків у сфері соціально-трудова забезпечення, включаючи встановлення законодавством стандартів в зазначеній галузі.

Тобто, визначальними ознаками даного періоду стало: 1) закріплення на нормативно-правовому рівні «малозабезпеченості» та «досягнення пенсійного віку», як ризиків у соціально-трудова сфері; 2) запозичення досвіду європейських країн у сфері розвитку ризиків у трудовому праві та праві соціального забезпечення

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Генезис розвитку ризику у трудовому праві та праві соціального забезпечення [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://xn--80aegdhtvhb.com.ua/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%8F%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/>.
2. Болотіна, Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні [Текст] : монографія Київ : Знання, 2005. 381 с.
3. Возгріна, Т. Ю. Генеза розвитку законодавства про соціальне забезпечення [Електронний ресурс] Порівняльно-аналітичне право : електрон. фахове наук. видання. 2013. № 3-2. С. 172–174.
4. Правила о вознаграждении потерпевших вследствие несчастных случаев рабочих и служащих, а равно членов их семей в предприятиях фабрично-заводской, горной и горнозаводской промышленности от 02.06.1903 г. ПСЗ-3. № 23060.
5. Закон от 23. 06. 1912 г. «Об обеспечении рабочих на случай болезни» ПСЗ-3. № 37444.
6. Побережная, О.Е. Становление социальной политики на территории Беларуси: от Российской империи до Советского Союза. Научные труды Республиканского института высшей школы. Философско-гуманитарные науки: сб. науч. ст. Вып. 10 под ред. В.Ф.Беркова. Минск: РИВШ, 2011. С. 75 – 84.
7. Закон от 23. 06. 1912 г. «О страховании рабочих от несчастных случаев» ПСЗ-3. № 37445.
8. Закон от 23. 06. 1912 г. «О Совете по делам страхования рабочих» ПСЗ-3. № 37446.
9. История государства и права России. Ответы на экзаменационные билеты [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://books.google.com.ua/>
10. Кодекс законов о труде Собрание Узаконений и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства. 1918. № 87-88. Ст. 905.
11. СЗ СССР. 1929. № 32. Ст. 289.
12. Європейський кодекс соціального забезпечення: Кодекс, Міжнародний документ від від 16.04.1964 № ETS N 48 [Електронний ресурс]. http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_329.
13. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення N 102: Конвенція, Міжнародний документ від 28.06.1952 № 102 [Електронний ресурс]. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_011.
14. Конвенція про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника

N 128: Конвенція, Міжнародний документ від 29.06.1967 № 128 [Електронний ресурс]. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_326.

15. Європейська соціальна хартія (переглянута) (ETS N 163): Хартія, Міжнародний документ від 03.05.1996 № ETS N 163 [Електронний ресурс]. http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

16. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників: Хартія, Міжнародний документ від 09.12.1989 [Електронний ресурс]. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_044.

17. Конвенція про основні цілі та норми соціальної політики № 117: Конвенція, Міжнародний документ від 22.06.1962 № 117 [Електронний ресурс]. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_016.

18. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про основні цілі та норми соціальної політики № 117: Закон України від 16.09.2015 № 692-VIII Відомості Верховної Ради України. 2015. № 46. Ст. 419.

УДК 346.2

Денисюк М. О.,
аспірант кафедри трудового
права та права соціального забезпеченню
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ ЯК СУБ'ЄКТА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Стаття присвячена аналізу поняття трудового колективу в законодавств нашої держави так і доктрині права, визначена роль даного суб'єкту в процесі управління підприємством, виокремлено проблеми визначення трудового колективу як окремого суб'єкта трудових відносин. Зазначено на шляхах вирішення відповідних проблем. Наголошується, що участь працівників в управлінні підприємством створює правовий шлях реалізації соціально-економічних інтересів членів трудового колективу.

Ключові слова: трудовий колектив, працівник, роботодавець, трудова активність, трудовий договір.

Статья посвящена анализу понятия трудового коллектива в законодательств нашего государства так и доктрине права, определена роль данного субъекта в процессе управления предприятием, выделены проблемы определения трудового коллектива как отдельного субъекта трудовых отношений. Указано на путях решения соответствующих проблем. Отмечается, что участие работников в управлении предприятием создает правовой путь реализации социально-экономических интересов членов трудового коллектива.

Ключевые слова: трудовой коллектив, работник, работодатель, трудовая активность, трудовой догу.

The article is devoted to the analysis of the concept of the labor collective in the laws of our state and the doctrine of law, the role of this subject in the process of enterprise management is defined, the problems of the definition of the labor collective as a separate subject of labor relations are singled out. Mentioned on the ways to solve the problems. It is noted that the participation of employees in the